

KOVADIK

№ 3

Mai

1940

S I S U:

A. Miljan: Noortele!

Tunne iseennast!

Helmes Israel: Pisasjust.

Linda Maalma: A. H. Tammsaare „Tõde ja õigus“ I — kriitikas.

Ludmilla Arikas: Põhjamaa tuul.

Kalju Kaur: Hommik.

Lembit Tangsoo: Noorte maailmavaatelist otsinguist.

Näpunäiteid suviseks tegevuseks ENK liikmesorganisatsioonidele.

K. Jungerman: Aegade vaheldusest.

ENK-liidu teateid.

E. Noorsoo Karskusliidu teateid

Uusi liikmesorganisatsioone,

Noorsoo XI suvipäevad

vastu võetud käesoleva aasta jooksul („Kev.“ eelm. numbris toodud nimestiku järg):

46. Kavastu (Tartumaa) Maanoortering.
47. Puhja Maanoortering.
48. Sillaotsa Maanoortering.
49. Põlendmaa Maanoortering.
50. Pidula Maanoortering.
51. Haanja Maanoortering.
52. Põlva-Mammaste Maanoortering.
53. Keila Maanoortering.
54. Rápina Noorte Maatulundusklubi.
55. Tuigo Algkooli Noorteühing.
56. Halliste Algk. Noorteühing „Tulevik“.
57. Silla Algkooli Noorte Ühing.
58. Sauvere Algkooli Noorte Ühing.
59. Kasaritsa Jaani Noorte Ühing.
60. Savala Algkooli Noorte Ühing.
61. Vadi Noorteühing Vadi Algkooli juures.
62. Tartu Õpetajate Seminari Õpilasing.
63. ÜENÜ Härgla Osakond.

korraldab Liit Jänedal 9. ja 10. juunil s. a. „Kev.“ käesol. numbri tagakaanel toodud kava kohaselt.

Suvipäevist võivad osa võtta kõik Liidu liikmed, kõik Eesti koolide õpilased, kõik isikud ning organisatsioonid, kes on saanud kutse, ja teised isikud Liidu juhatuse loal. Osavõtt on maksuta.

Osavõtust tuleb teatada Liidu büroosse Tartu, G.-Adolfi 18 hiljemalt 31. maiks s. a.

Osavõtjad, kes registreerimisel vastavat soovi avaldavad, saavad maksuta ühis korteri. Magamisrõivad kaasa võtta!

Soovijad võivad saada Jänedal Põllunduskoolist toidu — 85 senti päev.

KEVADIK

Noorsoo enesekasvatuse, elureformi ja isetegevuse ajakiri

№ 3

XVII aastakäik

20. mail 1940

Noortele!

Noorsoo isetegevuse ülesandeks on kasvatada noortes tõukejõude, mis juhivad inimest põhjalikumale teadlikkusele sellest, kuidas saada täiuslikumaks, et suudaksime luua oma kultuuri, moraali, kunsti, usku ja uued sotsiaal-, majandus- ja poliitilist elu.

*Vanemad juhivad noorsugu, et ta kasvaks võimeliseks teostama uue-
dusi vaimsel, sotsiaalsel, majanduslikul ja rahvuspoliitilisel alal.*

Et ärkamisajale nii iseloomulik ühtlus ja rahva seesmine tervikus ei laguneks, selleks on tarvis suuri üritusi, mis köidaksid ja ühendaksid kogu rahvast. Noorte ülesandeks on kasvatada endid kindlaiks ida ja lääne tuulte ja tormide vintsutuste vastu, mis võiksid takistada väikerahvaste eluõigusi.

See hüüe on kutse võitluseks kasvavale noorsoole, kes ei tohiks unustada kohustust — kasvatada ühiskonda täiuslikumaks eneste kaudu.

Soovin, et eelseisvad Eesti Noorsoo Karskusliidu suvipäevad selleks kaasa aitaksid.

A. MILJAN,

Jäneda koolide juhataja.

Tunne iseennast!

Keegi praktilise hingeteaduse tundja, kes annab nõu neile, kes seda vajavad, on tõestanud, et paljud hinge- haigused johtuvad sellest, et inimesed pole iseendaga rahul. Nende puudused vihastavad neid. Nad soovivad meelsamini olla, nagu öeldakse, „kellegi teise pükstes“. Nad unistavad sellest, mida nad teeksid, kui neil oleksid teissugused võimalused, ja nii omaenda võimalusi halvustades nad ei saa hakkama millegi nimetamis- väärsega.

Kahtlemata on igapäev küllalt põhjusi oma osaga mitte rahul olla. Orjade vabastamise esivõitleja William Wilberforce ei olnud iseendaga rahul. Ta oli kui mehe miniatuur- väljaanne, ja kui inglise kirjanik Bos- well juhtus teda kord kuulama, ta jutustas hiljem: „Nägin olevust, kes meenutas lauale tõstetud garneeli; aga kui kuulasin teda, ta kasvas ja kasvas, kuni garneelist oli saanud vaal.“ Selle garneeli meenutava mehe tervis ei olnud kunagi hea. Kahe- kümne aasta kestel ta tarvitas iga päev teatava annuse oopiumi, et pi- dada hinge ja keha koos ja oli nii julge, et ta kunagi ei suurendanud an- nust ega sattunud uimastusaine püü- nisesse. Aga siiski ta tegi asjade heaks enam kui ükski teine inglane: ta lõpetas orjuse. Ta on maetud Westminster Abbey'sse ja ta haul on mälestustahvel, kus leiduvad sõnad: „Kaitsetute ja üksikute ülemproku- raator“. Sellest me näeme, kuidas too tundeherk ja kannatav elu muutus niisugusesks sitkeks, võitmatuks kaas- tundeks kurjuse vastu, et nautimis- himuline, puruterve mehemürakas oleks vaevast kunagi midagi niisugust tundnud.

Ajaloo kõige vaimustavamad või- dud on saavutanud sagedasti isikud,

keda vaevavad mingisugused puudu- sed või vead, aga kes juhtisid neile tähelepanu elumängus ja mängisid hiilgavalt nendest hoolimata. Kord, kui kuulus viiulikunstnik Ole Bull mängis Pariisis kontserdil, ta viiuli a-keel katkes. Kunstnik muutis sil- mapilkselt pala nii, et võis mängida selle kolme keelega lõpuni. Niisugune on elu — sinu a-keel katkeb, ja sul tuleb 3 keelega lõpuni minna.

Kui omandada niisugune leplik suhtumisviis raskustesse ja oma puu- dustesse, see annabki meil võimalusi, mis meid võitlusse kutsuvad, ja see tundub mõnikord isegi veetlevana. Mässu tõstmine sinule looduse poolt seatud puuduste vastu ei vii sind min- gisugustele tulemustele. Mitte liialt haletseda iseennast! Sul tuleb astuda julgesse seiklusse ja sa pead end pi- dama isikuks, kel on palju võimalusi, sul tuleb laskuda kõige veetlevamaisse mängudesse — et välja panna oma pa- rim, rakendades neid võimalusi oma parima äranägemise järgi!

Muistend kõneleb, et Hispaanias saratseenide vastu võideldes heitsid šotlased Robert Bruce'i südame vaen- laste keskele ja tegid siis endale kõi- gest väest võideldes teed selle poole. Nii tulb teha meilgi. Võta oma elule mingi eesmärk, ründa mingit ideaali ja soovi, kujunda kogu oma elukäik selle sihi saavutamist silmas pidades. Paljudest inimestest ei saa isiksusi, kuna nad mõtlevad, et elu l e i t a k - s e, seeasemel, et me selle l o o m e. Tõsi on see, et me leiame oma olemas- olu. Inimese suur ülesanne on vastu võtta see olemasolu ja kohandada see oma eesmärkide ja sihtide järgi, nii et sellest tuleb elu.

Bostonisse saabus möödunud sa- jandi lõpul keegi mees. Ta šoti esiisa oli talle öelnud, et temast pole õieti

asja millekski. Ta rajas Ameerikas endale valukoja. Niisugune oli tema „olemasolu“ siis, kui ta algas, öelgem, oma tõelist „elu“. Olemasolust ta arendas suure elu, sest ta oli Harvardi ülikooli parimaid õpilasi. George A. Gordon on laialt tuntud nimi Ameerika kirikuringkondades, sest ta hingevõimed ja mõjuvõim kündsid sügava, unustamatu vao Bostoni hingelise ellu. Oma olemasolu ta leidis; oma elu ta lõi ise. Inimese parimaks sõbraks pole sageli mitte mugavus, vaid vastupaneva ümbruskonna poolt heidetud kutse, mis äratav ta uinuva hinge.

Vähemalt kolm tegurit on vajalised isiksuse täieliseks väljaarenemiseks. Esimene on fantaasia, meelekujutus. Suur elu algab pildist, mis elab isiku meelekujutuses ja mis esitab seda, mida ta tahab kunagi teha või milleks ta tahab kunagi saada. Florence Nightingale, Punase Risti õilsa aate leiutaja, unistas kord saada halastajaõeks. Edison tahtis saada leiduriks. Niisugused loomused väldivad sattumast olude heidelda, kujutledes oma tulevikku nii võimsais värvides, et nad võtavad selle oma püüete eesmärgiks.

Võtkem õpetust John Keats'ist, suurest inglise lüürikust. Ta jäi juba väikesena orvuks, kannatas puudust, arvustajad pidasid ta töid halbadeks, armastuses ta koges raske pettumuse, ta põdes kopsuhigust ja suri juba 26-aastasena. Aga nii õnnetu kui Keats'i elu oligi, siiski olud ei saanud teda endi järgi painduma. Sellest päevast alates, millal talle noorukina sattus kätte Spencer'i „Haldja kuningatar“ ja ta oma sisimas tundis, et temagi oli sündinud luuletajaks, Keats'i elu suundus vallutava eesmärgi suunas, mis lõppeks tagas talle püsiva koha maailmakirjanduses. „Mõtlen, et olen oma surma järel inglise luuletajate hulgas,“ ütles ta kord. Ta sai selle pildi oma meelekujutusse, ja talle see oli seda, mida Robert Bruce'i süda võitlevaile šotlastele.

Pea niisugune pilt kaua ja küllalt

püsivalt oma vaimusilma ees, ja ta hakkab tõmbama enda poole. Kui su pilt peaks hävinema, siis on sellest küllalt, et teha võit võimatuks. Kujutle end ise elavais värvides võitjana, siis see juba aitab sind tavatult palju võidu taotlemisel. Kui sa aga ei püstita endale mingit pilti, siis jääd tuulte ja tujude tõugata.

Teiseks on tarvis terve mõistust. Ümmargust pulka kujutada sobivana nelinurkse ase avausse oleks asjata vaev. Paljud inimesed eksivad asjatult siia-sinna, enne kui nad leiavad oma elu õige suuna. Silmapaistev ameerika kunstnik Whistler kavatses saada kindraliks, aga pidi lahkuma kadetikoolist, kuna ei suutnud sooritada keemia eksamit. „Kui tulekivi oleks olnud gaas,“ ta ütles, „minust oleks saanud kindralmajor.“ Walter Scott'i ideaaliks oli saada luuletajaks, ja ta hakkas romaane kirjutama ainult seepärast, et Byron oleks jätnud ta varju seal enda valitsetaval alal. Uuri iseennast ja kasuta oma mõistust endale eesmärgi seades. Aga sea endale eesmärk kas tõsiselt kaalutledes või mõistuse vahenduseta — aga ära jäta end tuulte triivida!

Kolmandaks nõudeks on julgus. Õige loomuga liitub väga palju usku; iga niisugune usk sisaldab julgust. Kuigi Richard Wagneri oma ajajärk oli ta vastu, siiski tal oli usku oma muusikasse, ja see vallutas kogu maailma. Kuigi sadade aastate kogemus oli andnud vahenditu tõenduse kollapalaviku vastupandamatu hävitusvõimu kohta, siiski rühm arste moodustas endale uue, otse vastupidise usu, et see taud on võidetav, ja see võideti. Charles Darwin töötas kakskümmend aastat väikeses inglise aias katsetades ja pead murdes, kuna ta uskus, et ta on leidnud suure keerulise küsimuse lahenduse, ja ta võitis. Usk ei ole kergeusklikkus. Ta on loov jõud. See on nägemus, millega liitub vaprus.

Meelekujutus, terve mõistus ja julgus — juba nende mõõdukaski har-

jutamine annab tähelepandavaid tulemusi. Kui inimene hakkab esijoones taotlema rikkust, siis võib maailm teda piitsutada; kui ta hakkab esijoones taotlema naudinguid, siis maailm võib teda lüüa; aga kui inimene

esijoones püüab saada isiksuseks, siis ta kogub oma pärisomanduseks kõik, mida elu talle võib anda.

„Nuori Voimast“ E. Lassen.

HELMES ISRAEL

Pisiasjust

Elukogenenud inimesed ütlevad sageli: pisiasjust tuntakse inimese väärtust. Ja see on tõsi. Suurtes asjades ja toimingutes tõmmatakse sageli ette mask, mille taha jääb tõeline isik, aga pisiasjades seda tihti ei märgata või ei hoolita teha. Sellepärast on mõnelgi pisiasjal suurem oluline tähtsus, kui seda vast aimatagi suudame, ja mõnigi väike ja näiliselt tühine asjake võib saada meie eluõnne ja saatuse määrajakski.

Ega ma vahest ei aimagi, et meid jälgitakse ja pannakse tähele meie kõrvalistel pisitoimingutel. Aga mõistja ja elutundja pilk uurib neist välja meie tõelise olemuse ja meie hinge väärtusi. Ja kui sageli me ise ei teagi, et ainsa võõriti öeldud sõnaga või ebakohase pilguga või liigutusega oleme kaotanud palju! Miks paelub mõni isik juba esimesel kohtamisel meie heatahtliku tähelepanu ja võidab sümpaatiat? Ainsast pilgust. Teine aga tõukab enesest. Ametasutusse on vaja üht praktikanti. Valitavaid kaks. Üks neist väga hea atestatsiooniga, teine keskpärane. Ent ometigi too hiilgavate tunnistustega nooruk peab tulema nukralt ja hüljatult uksest välja, kuna teine jääb. Võinuks ta aimata, et võidab teise siiras pilk, viisakas tervitamisviis ja mõõdukas tagasihoidlikkus.

Asjadest loeme välja inimese hingesoojuse ja helluse, intelligenti. Sageli on reetjaks suhtumine abitutele inimestele ja loomadele. Näed, kuis üks su väikest koerakest toorelt tõukab, kui see julgeb talle sõbralikult läheneda, või paremal juhtumil jätab

tähele panemata. Teisel leidub aga alati heatahtlikku silma ja kõrva nii inimesele kui loomale. Ega asjata ole see vanarahva nõuanne tütarlastele: hülga see kosilane, kes hülgab su koera.

Eks igal ole olnud juhust näha, kuis mõni rõõmust särab ja kilkab, kui saab toorelt piinata looma. Ülbe ja eemaletõukav!

Egas tal inimese jaoks ole paremat südant. Eks mõnikord ainsas sõnas ja sammus ole tunda su sisemine tuum. Ainus „fuich“ või ebameeldiv näomoonutus, ja soe side on katkenud. Või omab ta peenutseva, ebameeldiva, tehtud kõnnaku ja sa ei taha olla temaga.

Või võib tõesti tütarlaps, kes, jalg uhkelt põlvel, pabeross haruliaetud sõrmede vahel, pahvib maailma-daa milikult suitsu suust ja sõõrmeist? Lihtsat ja tervet loomulikkust ei tohiks pidada igavaks. „Mis hetkeliselt sädeleb, see kaob kui seebimull“.

Ei orjalikkust, ei kõrkust me vaja. Jäägem iseendaks ja loomulikuks. Ajad on möödas, kus peeti „peeneks kombeks“, kui oskad teist pettes üle lüüa ja „täismehetseda“ noorukina, suits suunurgas, käed püksitaskuis, lõtv ilme näol. Kõik on võlts, mida tehakse ainult n.n. „peene kombe“ pärast, mis pole terve ega loomulik. Noorusrõõm ei tarvitse ega tohigi olla ju kergemeel. Kasutagem hingeareid, vaimuandeid! Enese-kriitika ja otsustusvõime on väärtusi, millest sõltub meie edaspidine iseesisvus ja loomisvõime.

Sõnapidamine tühistes pisiasjades

kinnitab, et seda enam oled suuteline ja kohusetruu suurtes asjades. Elu ju õpetab ka kogemuste kaudu, aga sageli õpetab ta liig karmilt ja võibolla siis, kui on hilja. Ja mõnikord peab selle eest liig kallilt maksma.

Seepärast — vaikime ennemini, kui lausume ebakohast, seisatume pigemini, kui sammume vale teed.

Meile ei maksa see midagi, aga võidame palju.

Suur ja tähelepanuväärne saavutatakse piasjades õige hoiaku ja õilsa suuna kaudu. Kui seda eneste juures arvestame, küllap siis kuudamegi kord veenduda, et:

„Saatus on peidet sus eneses, su enese kätes ja südames.“

LINDA MAALMA

A. H. Tammsaare „Tõde ja õigus“ I — kriitikas

Kirjanduse kriitiliselt lugemine on oskus, mis eeldab teatud kirjanduskultuurilist arnemisastet, kirjanduslikku maitset, esteetiliste, eetiliste, psühholoogiliste ja sotsiaalsete väärtuste võrdlemise ja hindamise võimet. Need võimed arenevad koos hää kirjanduse lugemisega. Ent me võime teadlikult arendada neid võimeid kirjandusteose kohta avaldatud arvustusi analüüsivalt lugedes. Sellega harjutame täpsustama oma tähelepanu ja muutume suutelisemaks valima ja laiendama aluseid, millest lähtume kirjanduse teadlikul ja kriitilisel lugemisel.

A. H. Tammsaare „Tõde ja õigus“ on pärvinud eriti suurt tähelepanu kirjanduskriitikas. Siin ei ole võimalik purgivald esitada kõiki avaldatud arvustusi, tutvustame „Kevadiku“ lugejaid vaid olulisemate ja iseloomulikemate seisukohtade ja arvamuste refereeringuga. Seegi annab pildi, kuid võrd erinevaid väärtusi nähakse kirjandusteoses olenevalt sellest, mis sugused on arvustaja kriteeriumid.

„Tõde ja õigus“ I ilmus ajal, kui eesti proosakirjanduse alal polnud midagi tõhusamat loodud. Lugejaskond igatses lugeda tüsedamat realistlikku teost. Nii oli pind soodus Tammsaare uue teose vastuvõtuks.

Kõige esimesena tõstab häält J. M. *) „Päevalehes“ 31. X 1926, kes tahab hõisata rõõmu pärast, et meil

on ilmunud nii suurelehekülgedearvuline romaan, mis ühtlasi ka suureväärtuslik. Ta ütleb, et „Tõde ja õigus“ on täielik talupojaromaan. Arvustaja kiidab teose ühtlust ja terviklikkust. „Kõige jõuga on kinni peetud elust ja elamussündmused niivõrd lükitud, et ei tundu kuski auku ega segavat hüplemist. Lugedes tundub, et kirjanik tunneb põhjalikult oma rahvast.“

Esimene tunne H. H. H-1 **) „Kajas“ 4. XI 1926 niisuguse suure raamatu lehitsemisel on, et nüüd ometi on täitunud J. Aaviku suur igatsus tüsedakogulise teose järele. Ja irvitusena tundub talle, et see romaan tuli kirjanikult, kellele Aavik 15 a. tagasi tegi kõige rohkem etteheiteid. H. H. H. konstateerib, et juba 50. aastatele liginev kirjanik on teinud oma kirjandusliku ringi, jõudes sarnasasse tagasi, kust ta kord algas, nimelt külaelu meisterliku kirjeldamise radadele. „Tõde ja õigus“ on sõna otsesises mõttes meie esimene romaan, jutustava proosa suurteos, mille kunstiline kogu olemus on tasakaaluline ja stiil ühtlane. „Romaanil on sarnasust Th. Manni „Buddenbrookidega“ ja E. Zola teoste seeriaga.

Tõde ja õiguse tõeline vahekord, nende vastaspoolne suund tegelikus

*) [J. Mändmets].

**) [B. Linde].

elu moodustabki romaani ideestiku, mis aga tegevustiku ja stiiliga on nii läbi põimitud, et ei muutu kunagi pealetükkivaks. Tammsaare teos on eriti rikas karakteritest. Stiililtki üllatab meid „Tõde ja õigus“. Selles romaanis on kirjanik jõudnud välja rahulikult, eepiliselt vaikse ühetasusega voolavale kirjelduskujutuse väljendamisele, mida katkestab üksikõnede tabav eritlemine, dialektika. „Tõde ja õigus“ rikastab ja süvendab meid hingeliselt, ta juhib meid oma ümbruse ja iseenese hinge salajasmate avalduste märkamisele.

Järgmise arvustaja H. W. *) arvates, „Vaba Maa“ 6. XI 1926 on „Tõde ja õigus“ hiilgeteos nii oma aine käsitlusest kui ka stiililt, mille sarnast pärast Ed. Vilde „Mahtra sõda“ ja „Prohvet Maltsveti“ on kaua oodatud. „Tõde ja õigus“ on kunstiliselt täiuslikum teos, mis seni ilmunud. „A. H. Tammsaare üheks eriliseks vooruseks on see, et ta sellega on ümber lükanud ka ühe senise tõe, nagu oleks meie maaelu niivõrd vaene, et see kirjanduslikeks küsimusteks huvi ei paku.“ „Tõde ja õigusega“ algab eesti kirjanduses uus ajajärk.

A. J.**) märgib „Postimehes“ 10. XI 1926, et „leiduks meil väärilised tõlkijad, siis võiksime „Tõe ja õigusega“ (millele ma küll teist pealkirja sooviksin) julgesti välja astuda Saksa, Prantsuse või Inglise kirjanduses.“ Siis võiks välisilm ka tutvuda Eesti külainimeste tüüpidega möödunud sajandist, nagu seda on ürgjõuline Vargamäe Andres, visa ja ülemeelik Tagapere Pearu, siis mõistetakse seda jõudu ja uskumatut asja, kuidas väike Eesti rahvas maailmasõja keerust välja kiskus oma vabaduse ja iseseisvuse. Siis mõistetakse seda ennastsalgavat passiivset, aga alistumatut vastupanevat jõudu, mis rahvale selgroo sünnitab ja vastu on pidanud aastasadu võõraste survele. A. J. võrdleb

*) [H. Vellner].

**) [A. Jürgenstein].

„Tõde ja õigus“ isegi Eesti Rahva Muuseumiga, kust võiksid tulevased kultuurajaloo kirjutajad ainet saada. „See on kirjandusline ajalooline sammas, mis seisma jääb ja oma väärtust mitmekülgselt alal hoiab,“ lausub A. J. „Tõe ja õiguse“ kohta.

Pikema kiitva arvustuse esitab M. Sillaots „Loomingus“ 1926, nr. 9.

Arvustaja kiidab aine valikut, mis olevat ka üheks teose sisemise eheduse põhjuseks. Ta imetleb Tammsaare meisterlikkust lastemaailma kujutamises. Sillaots peab ilusamaiks lehekülgedeks Eespere esimese karjapoi nelipühi kirjeldust. Ta leiab, et Tammsaarele omane absoluutne haletsemispuudus annab seesugustele lehekülgedele sõnuleletamatu veetlevuse. — Sillaotsa arvates ei saa „Tõe ja õiguse“ puhul mingisugust stiiliküsimust tõustagi, sest siin stiili ja sisu kooskõla on nii täpne. Sõnastus on kasin ja kaine, mehine parimas mõttes. Eriti tuleb rõhutada ülitagasihoidlikku murraku tarvitamist, mille ei puudu kunstilise mõju efekt. „Nii on kõike kokku võttes Tammsaare uudistoode esmajärgulise tähtsusega kirjanduslik suursündmus, võrratu naudingute allik...“

Al. An[tson] räägib esimesena teose puudustest tema suurte väärtuste kõrval „Külvajas“ 17. XII 1926.

Ta konstateerib „Tõe ja õiguse“ põhjal märgatavat arengut Tammsaare inimkujutuses ja hingeelulises eritlusvõimes.

Al. An. oletab, et „Tõe ja õiguse“ stiil on tugevasti mõjutatud piibli vanatestamentlikust arkailisest ja artistlikust vormist ning Al. Kivi „Seitsme venna“ eepilisest selgusest ja tüsedast sõnastusest, kuigi „Tõde ja õigus“ ei ulatu veel kummagi teose väärtusliku tasapinnani.

Al. An. arvates ei saa pidada „Tõde ja õigust“ parimaks romaaniks eesti kirjanduses. Ta peab isiklikult „Tõe ja õiguse“ suuremaks nõrkuseks kindla intriigi ja kompositsioonilise

ühtluse puudumist. Sellelt seisukohalt olevat Tammsaare teos märgatavalt nõrgem E. Vilde „Mäeküla piima-mehest“ ja M. Metsanurga „Vahe-saare Villemist“. Aga Tammsaare uue romaani tegelastüübid kuuluvad oma hingeeluliselt usutavuselt ja ilmekuselt paremate hulka eesti kir-janduses.

Kokkuvõtet tehes lausub arvus-taja: „Tammsaare romaan, tähistades ilmselt autori ande arengut, kuulub meie paremate teoste hulka, olles autori toodangus ja kogu Eesti kir-janduses väärtuliseks lisanduseks.“

Sellesse üldiselt üksmeelselt kiit-vasse arvustusse „Tõe ja õiguse“ kohta lõikab terava dissonantsina Joh. Aaviku peagu täiesti mahategev ar-vustus „Eesti Kirjanduses“ 1926, nr. 12.

Näib, et Aavik pole tahtnudki mõista Tammsaare romaani vaimu ega hinge. Tema arvustusest hõõgub sappi ja irooniat kogu Tammsaare loomingu kohta.

Aavikule tundub Tammsaare uus teos igavana, ühetoonilisena, kus suuremat arenemist ei sünni; miljöõ kujutus puuduvat täiesti, iseloomud suurt huvi pakkuvat.

Teosel puudub tõsidus, tal on mingi poisikeslik, ulakuslik kõrval-maik, sest autor viibib eriti pikalt ja üksikasjalikult labasemate, tühise-mate, lapselikumate asjade juures. Päälkiri „Tõde ja õigus“ tundub eba-kohasena, sest see on liiga tõsine ja suur, nagu liiga pidulik raam lihtsa pildi ümber, mis seda ei ulatu täitma. „Minu arvates võib sel teosel näha ainult väga võrdelist väärtust, mingi kõrgema, absoluutsema mõõdupuu järgi hinnatava teose kõrguseni ta ei küüni. Mingist Euroopasse minemi-sest selle romaaniga ei või seepärast juttugi olla,“ ütleb Aavik. Ta on teose koolikavasse võtmise vastu.

Ainult teose keeleline külg leiab tunnustamist selles valjus kriitikas.

Aavik peab Vilde „Mahtra sõda“ oma avaruse, tõsiduse ja mehekuse

poolest Tammsaare „Tõest ja õigu-sest“ kaugelt kõrgemaks ja tähtsa-maks.

„Tammsaare „Tõde ja õigus“ on küll suur teos, aga mitte suurteos,“ lausub Aavik.

Sõnavõtt „Tõe ja õiguse“ kohta jätkub elavalt 1927. a. I poolel.

M. M. arvates „Kajas“ 5. I 1927 võib „Tõde ja õigus“ seista väärilisena maailmakirjanduse suurteoste kõrval, olgu see kas Cervantese „Don Qui-jote“ või Gogoli „Surnud hinged“ või Lagerlöfi „Gösta Berling“.

Ed. Hubel „Kasvatuses“ 1927, nr. 1 ütleb, et „Tõde ja õigus“ ei ole sotsiaalne romaan, eluraskused ei ole Vargamäel ühiskondlikkudest oludest tingitud, kirjanik hoidub nende olude kirjeldamisest. Romaan on kirjutatud realistlikult, ainult mõni episood kaldub naturalismi. Romaani suurem väärtus on üksikute episoodide intiimsuses ja soojuses ning iseloomude tõetruuduses ning ustavuses. Nõrgem on kompositsiooniline külg. Ideeline külg oleks võinud tugevam olla või kaugemale ulatava tähtsusega kandev keskkuju.

See on Vilde romaani järel suurem kujutus meie talurahva elust, peami-selt hingeelust. „Tõde ja õigus“ jätab soojema elamuse kui Vilde ro-maanid.

K. A. H. [K. A. Hindrey] hindab „Päevalehes“ 1. II 1927 Tammsaare romaani kõrgeklassiliseks, mis tuletab talle meelde kuulsaid romaane — kas Galsworthy „Forsythe'ide saagat“ või Rollandi „Jean Cristophi“ või teisi.

K. A. H. arvamist ei muuda ette-heited, et teosel puudub kogu kul-tuuriline tagasein, et kaevurakke stseen liiga realistlik; ta ei lase end ka segada rohkem põhjendatud tähe-lepanust, et Tammsaare laialdaseks läheb venitamise mõttes.

Arvustaja kaitseb autorit nende etteheidete puhul. „Ei tohi nimelt unustada, et see romaan siin maa-rahva seas mängib, kuski kaugel mä-gede taga Vargamäel, kus väga rusti-

kaalne viis ka oma karakteristlikku väljendamist nõuab.“ Etteheide Tammsaare venitamise kohta on küll õigustatud, kuid suurelt osalt juhtub see lugeja kärsitusest, tundes huvi vaid tegelaste saatuse vastu.

„Siin on Eesti rahva iseloomu peajooned oma kehastused leidnud...“ Teose psühholoogiline külg on väga kõitev, kogu maastik elab tuttavates värvides.

A. Alle arvustab „Postimehes“ 12. II 1927 „Tõde ja õigus“ õige karmilt, kuigi mitte nii mahategevvalt nagu Aavik.

Siin äratoodud tsitaat iseloomustab Alle üldist suhtumist Tammsaare uude romaani: „Isiklikult ei kuulu ma „Tõe ja õiguse“ palmiokstega vastuvõtjate kilda, ehk küll Oru Pearu sõnadega heameelega tunnistatan, et see romaan on üks „veart raamat“ kõigi oma puudustele vaatamata.“

Arvustajale tundub teos välja venitatuna. Pealkiri „Tõde ja õigus“ on kuidagi väga Dostojevski „Kuritöö ja karistuse“ maiguline, ei vasta põrmugi sisule. Romaani tegevus sünnib nagu väljaspool aega ja ruumi. Teosel pole ideelist alust ega kindlat selgroogu. Seda korvab terve rida üksteise külge lülitatud episoodide.

Tammsaarel kui kunstnikul on suured konstitutsionaalsed nõrkused, et heaks romanistikks saada. Esmalt puudub tal tundemeel meie kodumaa looduse ilu ja meie maastiku kujutamiseks. „Ja teiesks ei ole Tammsaarel seda seesmist lürismi, harduse tunnet, mis tema romaanitegelastele hingelise soojuse annaks. Tammsaarel on midagi muud, tema suunurgas tuksleb väike kuradike, sadistlik jooke.“

Jaan Kärner „Loomingus“ 1927, nr. 2 „Tõde ja õigus“ arvustades püüab süüvida Vargamäe inimeste kui eesti tõe vaimu ja hinge. Ta nimetab pealiskaudseiks neid sõnavõtte, mis Tammsaare romaani kiidavad kui „rahvusliku“ „põhieliga“ positiivset teost. Kärner ei leia selles romaanis

midagi positiivset ega rõõmustavat. See on pessimistlik raamat algusest lõpuni.

Arvustaja tähendab, et kuigi „Tõde ja õigus“ ei haara laiemat sotsiaalset miljööd, vaid piirdub õige kitsa alaga, ei takista see teost tõusmast kogu ajajärku iseloomustavaks kunstiliseks kroonikaks. „Pearu „rehnutipidamises“ ja Andrese jonnakas „tõe ja õiguse“ tagaajamises väljendub otsekohe semalt eestlase hingeelu tol ajajärgul, kui kõigis ülespuhutud „rahva asjus“.“

Ka Kärner peab teose põhilisteks puudusteks nõrkusi kompositsioonis.

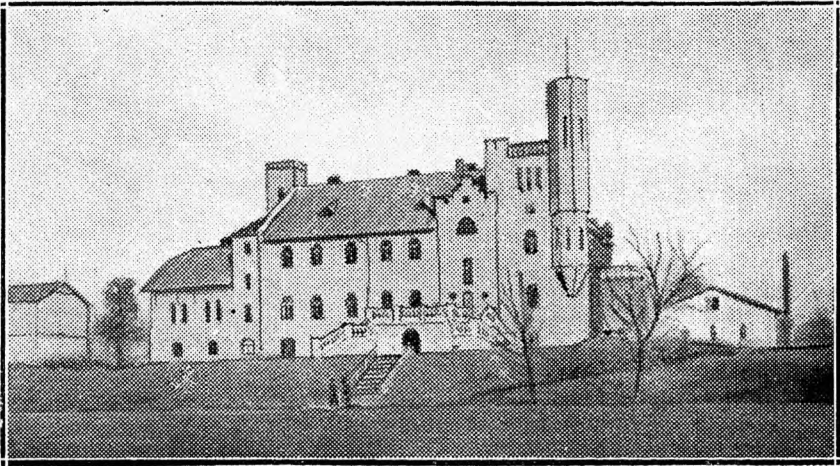
Tammsaare oskab hästi laste hingeelu kujutada, kuid loodusehing olevat Tammsaarele suletud maailm. „Tões ja õiguses“ ei leiduvat ühtki loodusekirjeldust.

Lõpuks konstateerib Kärner, et raamatu üksikud puudused ei suuda maha kaaluda väikest osagi ta väärtusist.

Alb. Kivikas nimetab „Loomingus“ 1927 nr. 3 Tammsaare „Tõde ja õigus“ pisidetailideni usutavalt kujutavaks teoseks. Autor pole siin tahtnudki anda rahva vahekorda mõisa ning kirikuga ja meil pole seda õigus nõuda, mida autor pole anda tahtnud.

Tammsaare ei lase otse vaadata tegelaste kannatusi ja valusid, kuid neid meie aimame nende tegudest. Autori suhtumine oma tegelastesse leiame teatavat ironiseerimist. Kogu selle romaani tegelastehulk masendab meid oma nürimeelsuse, ebaus, omavahelise vaenu, närususe ja lamedusega. Tõuseb küsimus: on's siis meie tõug tõesti nii alaväärtuslik? Kuid see on kirjaniku vabadus, kuidas ta elu näeb.

Kivikas leiab, et „Tõde ja õigus“ pole ideeromaan nagu Metsanurga „Jäljetu haud“, vaid puhtal kujul kirjeldav. Arvustaja peab romaani suurimaks väärtuseks selle elulikkust, elutunnet, mis hõõgub ridade vahel. „See on suure elutarkuse ja kirjanikusliku oskuse ning harjumusega

Järeda koolide maja, kus toimuvad ENK 1940. a. suvipäevad.

kirja pandud sisurikas raamat Vargamäe vihastest naabritest, nagu ta autor neid näind omas noorpõlves.“

Teose puudustest rääkima hakates mainib Kivikas, et need on peamiselt kompositsioonilist, tehnilist laadi, mis oleksid olnud kergesti parandatatavad, kui teose autoril oleks olnud võimalust oma teost viimistleda.

Linde oma esseedekogus „Omad ja võõrad“ 1927 püüab määritleda, millised suured maailmakirjanikud on mõjutanud Tammsaaret. Esijoones mainib ta Dostojevskit, siis Wilde'i, Shaw'd ja lõpuks Hamsunit.

Oletused, et Tammsaaret on kirjanduslikult mõjustanud A. Kivi „Seitse venda“ ja piibli keel, lükkab Linde ümber väitega, et Tammsaare ei oska soome keelt sel määral, et lugeda Kivi töid algkeeles, ja et Tammsaare tööd on kõik „rajatud liiga selgelt elavale kõnekeelele, kui et tugeida ükskõik missugusele raamatulisele välismõjule.“

Huvitav on jälgida neid Linde väiteid, kus ta polemiseerib teiste arvustajatega, peamiselt Aaviku, Alle ja Kärneriga.

Esimese kahe kohta ütleb ta, et nad on liginenud sellele teosele kõlbeliselt või mõnelt muult lugejale tundmatuks jäävalt seisukohalt, ja on

jõudnud romaani pea täielisele eitamisele.“

Mitte just pooldades „Tõe ja õiguse“ naturalismi leiab Linde, et need naturalistlikud stseenid kuuluvad külaellu. Realistlikust teosest ei saa niisuguseid sõnu ja kirjeldusi välja tõrjuda.

J. Kärneri arvamus, et „Tõde ja õigus“ olla pessimistlik raamat, lükkab Linde ümber Tammsaare enda väitega („Vaba Maa“ 1927): „Ainult ühte oleks ehk raske järeldada — pessimismi, sest kuis muidu võiks lahkujais ärgata nii pöörane valu lahkumishetkel. Näib nagu aimaksid nad oma armastust kodukoha vastu ainult siis, kui neil teda enam pole.“

Idealise külje tagasihoidlikkus on põhjustanud arvustajate nagu J. Kärneri arusaamise, et „Tõel ja õigusel“ puudub suurem ja kandvam idee, mille kohta kirjanik ise ütleb: „Vargamäe kandev idee on Vargamäe ise, tema elaniku seisukohalt aga — võitlus Vargamäega“ („Vaba Maa“ 1927).

Joh. Semper omas esseedekogus „Meie kirjanduse teed“ 1927 käsitleb pikemalt „Tõde ja õigust“, jälgides romaani sündmustikku, karaktereid, tõe ja õiguse probleemi ja lõpuks stiili.

Semperi arvates „meie esimene suur romaan ei ole puhtautobiograafiline ega ka romaaniline romaan põnevuse sünnitamiseks.“

Tammsaare teene on see, et ta meie kirjandust on rikastanud mõne omapärase karakteriga, mitte kuivade inimšabloonidega, mis seisaksid koos ainult voorustest või ainult pahedest. Usaldusväärsemaiks lehekülgedeks peab Semper Indreku murranguaegse hingeelu kujutust.

Tammsaare on romaani sisse põiminud mingi põhiideena suure probleemi — tõe ja õiguse vahekorra küsimuse.

Romaani ideeline külg ei leia lahendust, sest absoluutset tõe ega õigust ei leita. „Jääb järele suur skepsis.“

Semperile tundub kogu romaan lõpetamata, ilma haripunktita, tõusuta ja languseta.

Võrreldes Tammsaare varasemate teostega, on kirjanik omas uues romaanis muutunud konkreetsemaks ja rahvalikumaks.

„... Tammsaare suurteost võib julgesti käsitada ühena neist nurgakividest, millele üles ehitub meie ees seisev eepiline järk kirjandust,“ konstateerib Smper oma arvustust lõpetades.

Ei ole vist ühtki teost eesti kirjanduses tervitatud nii vaimustatult ja nii elavalt sõna võttes nagu Tammsaare „Tõe ja õigust“ I.

Lühidalt kokku võttes võib ütelda, et „Tõe ja õiguse“ I arvustajad näe-

vad teose suurimat väärtust psühholoogilises küljes. Kiidetakse autori objektiivset inimkujutust, tegelaste hingeelu eritlusvõimet ja peent psühholoogilist käsitlust. Öeldakse, et Tammsaare on rikastanud eesti kirjandust huvitavate karakteritega, kes tunduvad elavate inimestena oma pahede ja voorustega. Peamiselt tõstetakse esile Pearu ja Andrese kuju, kelles nähakse kahe eesti eritüübilise talumehe kehastust (Sillaots, Semper j. t.).

Suurimaks romaani nõrkuseks peetakse kindla intriigi ning kompositsioonilise ühtluse puudumist.

Paljusid arvustajaid ärritab üksikasjade kuhjumine, kõrvalepisoodide ja -tegelaste rohkus, mis lõdvalt seotud teose tuumaga (Kärner, Aavik, Kivikas).

Veel ühe pahena heidetakse autorile ette loodusekirjelduste peagu täielikku puudumist (Alle, Kärner).

Tundub, et ainult Aavik on saanud Tammsaarest väga petliku illusiooni. Tema mainitud „kuivus, puisus, verevaesus, õhedus, hõredus“ vaevalt tuleb sel määral arvesse „Tõe ja õiguse“ puhul, mis on kirjutatud sügava elutundega ja mille ridade vahelt hõõgub seesmist lürismi.

Mainitud kompositsiooniliste puudustele vaatamata jääb „Tõe ja õigus“ I püsima väärtusliku suurteosena meie realistlik-psühholoogilise romaani alal, olles alussambaks järgnevatele „Tõe ja õiguse“ osadele.

LUDMILLA ARIKAS

Põhjamaa tuul

*Tere, karske,
külma ja värsket
põhjamaist talvetuul!*

*Õrnalt puhu,
punane uhu
põskedesse, talvetuul!*

*Paita palgeid,
mis nii valged,
ära lõhki suudle huult!*

*Armas, karske,
külma ja värsket
põhjamaist talvetuul!*

Hommik

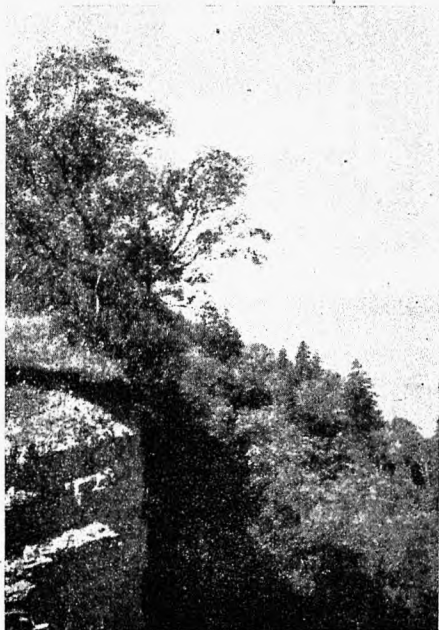
Varavalgest saagis viuldaja,
Saagis läbi terve üürimaja.

Vingus „Indiaani armuhüüdu“
Nagu misogüüni orjaks müüdu.
Korrutas ka hiina rahvavilsi:
Põldur sumas poris, külvas riisi...
Truu ning igatseva Solveig' ootus
Oli üpris kaunis — püsis lootus,
Et ma erksaid kõrvu suudan petta —
Talle järgnes tango „Violetta“...

Unekujud keskelt katki saetud
Tõusin vara, voodist välja aetud.

Aknast nägin sügispäeva morni,
Rõsket, roosteplekist kellatorni,

Haiget puud, mis säilitanud ehte,
Hoides kramplikult kaht pehkind lehte.

LEMBIT TANGSOO

Noorte maailmavaatelist otsinguist

Kaasaja mitmepalgelises ühiskonnas ja selle arenemiskäigus on täita suured ülesanded ka noortel kui tulevasil elu ja ühiskondliku struktuuri kandjail ja edasiviijail. Tugevauhiskundeline ja distsiplineeritud ühiskond võib tekkida ainult säärases olukorras, kus valitseb õige arusaamine ühiskondliku elu eesmärkidest ja probleemest. Samuti on vajalik, et ühiskonda moodustavad elemendid eviksid mingisuguseid maailmavaatelisti tõekspidamisi, mis iseenesest suudaksid sääraseid elemente koondada ühiseks tervikuks.

Elus esineb teatavaid mõisteid, mis püsivad oma tähtsuselt aegadest aegadesse ja millest ei saa märkama-

tult mööduda ükski ühiskondlikult elav inimene. Säärasteist mõisteist on eriti tähtis rahvuslik maailmavaade, mille väärtusest tuleb teha teadlikuks iga kodanik.

Maailmavaatelist otsingud on eriti intensiivsed siis, kui on möödapääsmatu vajadus millegi suurema eesmärgi saavutamiseks, nagu aastakümnete eest oli meie aktiivseil rahvuslasil eesmärgiks saavutada kunagi oma riiklik iseseisvus. Maailmavaatelist otsingud on tetava vaimse küpsuse sümptomeiks, kus inimesest kasvab välja tõeline ründaja oma ideaalide ja eesmärkide ellurakendamiseks.

Maailmavaateline otsing ja ühis-

kondlike tõdede kristalliseerumis- ja küpsmisperiood on inimesel noorusiga, kus mõistus ja vaimsed võimed on alles karmidest elutuultest puutumatud. See on aeg, kus inimene püüab haarata üksikute aastate vältel seda, mida annab tegelik elu pikkade aastakümnetega. Noorusiga on otsisklemisaeg, eesmärkide ülesseadmise aeg, see on aeg, kus tegutsetakse, sest on ju vanas eas küllalt aega järele mõtelda tehtud töö ja esinenud vigade ning eksimuste üle.

Meie aktiivse noorsooliikumise ajaloos on ilusaimad leheküljed kirjutanud just need noored ja need noorteorganisatsioonid, kes on teadliku aktiivsusega tegelnud maailmavaatelistele probleemidega. Ennastsalgava võitleja kuju on meie aktiivse noorsooliikumise ajaloos endine Pärnu gümnaasiumiõpilane ja pärastine Eesti Päästekomitee liige, esimene Eesti peaministri abi ja kohtuminister Jüri Vilms, kes evis otse imesteldavaid organisaatorlikke võimeid, kelle pilgu kaugeulatuvus ja vaimsete võimete haaramisvõime oli tähelepandavalt suur.

Meie riikliku arenemiskäiguga tihedalt seotud 1905. a. revolutsiooniliikumises oli suur osa ka tolleaegseil sotsialistliku kallakuga noortel. Sama revolutsiooni eesmärgiks oli kukutada kehtiv tsaarivalitsus ja ellu viia uusi sotsiaalpoliitilisi eesmärke, kus eriti suurt osa mängis just maaküsimus. Maaküsimus on olnud eriti tähelepandavaks probleemiks üldse meie enneseseisvusaegsete noorte maailmavaatelistis arutelmis ja otsinguis. Nii ütleb isegi A. Kivika näidendis „Nimed marmortahvlil“ Ahas viimaseis sõnus enne surma: „Ei ole iseseisvust, kui ei ole maad kõigile maaharijaile.“ Ja samaseist revolutsiooniaegseist rünnakuhingega noorist võrsub täismestekaader, kelle käsivarte tugevus ja vaimsete võimete maksimum oli küllaldane selleks, et luua vaba ja iseseisvat riiki. Maailmavaatelistele otsingute sepikojad taovad alati valmis

suuri teomehi, kes on võimelised end maksma panema kaasaja tormilises ühiskonnas nii sõna kui teoga.

Võibolla esineb kaasaja ühiskondlikus mentaliteedis arvamusi, et tänapäev ei nõua enam vaimsete tõdede otsinguid, vaid et tänapäev on määratud enam lõbustuslikule tegevusele, nagu tants, seltskondlik elu jne. Arvatakse tihti, et vaimsed tõed on oma aja ületanud, et säärane tegevus on nende jaoks, kes ei suuda oma aega kusagil kasutada tasuvamate või „paremate“ asjade saavutamiseks. Säärane vaade, kui ta on kusagil esinemas, näitab ühiskondliku mõtteviisi puudust ja oma vaimsetele võimetele pankrotitunnistust. On tõsi, et ühiskond kui ühiseid elu paremaks ja ideaalsemaks viivaid eesmärke taotleb ja viljeleb anonüümne organisatsioon suudab ainult siis eksisteerida ja omi otseseid ülesandeid täita, kui tal on mingi kandev aade, mis koondab kõigi ühiskonda kuuluvate elementide püüdmused ühiseks võimsaks tervikuks. Tegelik elu näitab, et ainult seal valitseb edu, kus on rakendatud ülimal määral koostöövaim ja ühistahe.

Eeltoodud tõdede tunnetamise tagajärjel toimubki noortes teatav maailmavaateline otsing, mis on nagu vundamenti rajamine suurele ehitusele, ja eks olegi tegelikult noorus-eas aeg rajada vundamenti suurele tegudeehitusele järgnevas elukäigus.

Jõudsi me selgusele, et maailmavaatelistelise tõekspidamised, õieti küll rahvuslik-maailmavaatelistelised põhimõtted, on aluseks ühiskonnale ja ühiskondliku elu toimumiseks vajalikele avaldumisvormidele. Mis sellest eeltoodud põhitõest järgneb, sellele tahab anda vastuse järgnevat arutelu.

Meid eestlasi, on loetud kangelaslikuks rahvaks, kes ei ole teinud ajaloos mitte ainult sõnu, vaid ka tegusid. See hinne on saavutatud alles siis, kui me näitasime, et me tõesti oleme kangelaslikud, võites vabaduse ja iseseisvuse ning luues riigi kui

ühiskondliku elu kõrgeima ja tugevaima vormi.

Meie riik aga ei saa püsida niisugusel juhul, kui meie ühiskond ei suuda mõista ühiskondlikke aateid, kui ei suudeta enesele luua teatavat ideoloogilist rahvuslik-maailmavaatelist alust, mis juhiks ühiskonda kõigis võimalikes olukorras, milliseid tegelik elu ette kirjutab rahvuslike kui ka riiklike vajaduste rahuldamisel. Teiselt poolt on meile enesestmõistetav, et meie kui minevikuga ja elujõulise rahva kutsumuseks on luua oma rahvuslik kultuur, tugevühis- tundeline reaalseist aateist ja maailmvaatelistest tõekspidamisest juhitud ühiskond, kes suudab ülal hoida vaba ja iseseisvat riiki. Siin on meie rahvuslik tööplaan paljudeks sajanditeks, sest rahvas kui niisugune on igavene, muutuvaid vaid üksikud elemendid, kellest koosneb rahvas kui orgaaniline tervik ise.

Seega jõuame eelpooltoodu põhjal veendumusele, et rahvuslik-maailmavaatelistest tõekspidamisest ja nende otsing on tingitud just elulisest vajadusist. Tegelik elu ise nõuab, et suudetakse omandada teatavaid juhtpõhimõtteid, mis oleksid aluseks kõigile tegutsemisile ükskõik millises olukorras ja missugusel alal. Ja lähtudes rahvusliku iseolemise ja sõltumatu põhimõttest ongi vajalik just rahvuslik-maailmavaatelistest tõekspidamisest kui elukogemuste arendamine.

Samuti ei ole raske mõista ka seda, miks just säärastes olukordades on eriti intensiivne rahvuslik-maailmavaatelistest põhimõtete võitlus, kui on tarvis saavutada mingit suurt eesmärki. See tuleb sellest, et suurte eesmärkide saavutamine nõuab suurt

vaimsete kui ka füüsiliste jõudude koostööd ja ühist pingutust. Samuti on selge ka vaimsete jõudude kaalvõrreldes füüsiliste jõududega. Enneiseseisvusaegsel ühiskonnal oli oma suur eesmärk — luua vaba Eesti, aga milline suur eesmärk oleks kaasaja ühiskonnal? Loomulikult saavutatud tulemuste ja positsioonide kindlustamine, mis omakorda nõuab suurt ohvrimeelsust ja tööd, eelkõige muidugi vaimsel alal, sest tuleb luua oma ideoloogiline alus, rahvuslik-maailmavaatelistest tõekspidamisest kompleksi, mis suudab meid vastu kanda tuleviku katsumisile ja edukalt neist välja tuua. See ideoloogiline alus peab sisaldama nii kaitse- kui ka rünnakuelemente, ta peab tagama meie kõigi rahvuslike loovjõudude alleshoiu.

Kaasaja iseloom paneb noorusele eriti suuri ülesandeid. Eriliselt on koormatud just väikerahvaste noored, sest ka väikerahvas peab hoolimata oma väiksusest ja võimete vähesusest taotlema samu eesmärke, milliseid taotlevad suurrahvadki oma laialdase võimetekompleksi juures. Ka meie peame täitma oma ülesande oma rahvuslikus missioonis. Ja et me seda suudaksime täita oma eelkäijate väärikselt, selleks peavad meil olema välja kujunenud rahvuslik-maailmavaatelistest tõekspidamisest, mis sisaldaksid iseenest meie kohustused ja ülesanded ning meie suhtumise kaasaja rahvuslikesse kui ka inimkondlikesse probleemidesse.

Kasutagem oma nooruslikku energiat rahvuslik-maailmavaatelistest põhimõtete kompleksi loomiseks ja omandamiseks, siis suudame täita ka oma ülesanded kaasaja ühiskondlikus elus nii olevikus kui tulevikus.

KOOLIDE KÜLASTAMISI.

Liidu esindajad on käesoleva aasta esimese veerandi jooksul külastanud järgmisi koole: Tallinna III Gümnaasiumi, Prantsuse Lütseumi, Inglise Kolledžit, Tallinna Pedagoogiumi ja Õpetajate Seminari, Riigi Kunstikoole, Narva I Gümnaasiumi, Rakvere Ühisgümnaasiumi, Tapa

Gümnaasiumi, Haapsalu Gümnaasiumi, Pärnu I ja II Gümnaasiumi ja Kaubanduskooli. Külastajad on instrueerinud õpilasorganisatsioonide juhatusi noorsoo karskustöö alal ja on esinenud karskussisulistest ettekannetega.

Mõningaid näpunäiteid suviseks tegevuseks ENK liikmesorganisatsioonidele

Suve saabumisega muutub noorsooorganisatsioonidel paratamatuks vajadus kohaldada oma tegevus suvistele eeldustele ja tingimustele. Kuna elu veereb ruumidest välja hoopis enam kui talvel, siis tuleb ka tegevuses asetada esikohale üritused, milliseid saab teostada vabas looduses.

Eesti Noorsoo Karskusliit näeks meeleldi, et kõik noorsoo-organisatsioonid suudaksid leida oma liikmeile kui ka organisatsiooni ümbruskonna elanikele sellisel määral huvitavaid tegevus- ja meelelahutusvõimalusi, et vajadus ja vaba aeg alkoholsete jookide tarvitamiseks väheneksid miinimumini. Liidu liikmesorganisatsioonidelt ja kaastöelistelt oodatakse seejuures eriti teadlikku hoiakut ja kavakindlaid samme alkoholi väljatõrjumiseks ühiskonnast.

Märgime allpool mõningaid üritusi, milliseid soovitame võtta suvel

teostamisele, kui neid veel organisatsiooni tegevuskavas ei ole.

1. Organisatsiooni ümbruskonna vastsete algkoolilõpetanute pidulik vastuvõtmine organisatsiooni, kui nad veel pole liikmed.

2. Kodukaunistamispäeva korraldamine, mille kavas oleks nii meeleolulisi ettekandeid kui ka asjalik nõupidamine kodukaunistamise tegelikuks teostamiseks organisatsiooni ümbruskonnas. Nõupidamisel tehtud otsuseid asutagu kohe ellu viima.

3. Ühismatkade ja ekskursioonide korraldamine jalgsi, rattail või suuremail liiklusvahendil. Matkade ja ekskursioonide huvitavuse tõstmiseks kasutatagu laule, mängu, deklamatsioone, lühinäidendeid jne. Muljete ja mälestuste jäädvustamiseks tehtagu märkmeid matkapäevikusse.

4. Innukas sportimine ja selleks võimaluste loomine kõigi noorte

jaoks. Eriti püütagu korraldada uju-
miskursusi, kui on läheduses veekogu
ja kui mitteujujaid on rohkesti.

5. Sisukate võidupüha-aktuste,
jaaniõhtute, rahvuspäevade, laulupäe-
vade, lõikuspühade jne. korraldamine.

6. Ühislaulude ja seltskondlike
mängude õppimine ja levitamine. Su-
vine aeg on selleks eriti sobiv. Ühis-
laulude ja seltskondlike mängude ko-
gusid võib tellida Liidult (esimesed
25 snt., teised — 15 snt. tükk).

7. Naaberorganisatsioonide külla-
kutsumine ja nende külastamine.

8. Alkoholi laastava mõju tähele-
panelikum jälgimine — ümbruskonna
majanduselu, perekonnaelu, kõlbluse,
kasvatuse, ilunõuete jne. seisukohalt.
Saadud muljete kohta tehtagu märk-
meid ja hoitagu need alal organisat-
siooni arhiivis.

9. Selle eest hoolitsemine, et pe-
rekondlikud sündmused, talgud, rehe-

peksupäevad jne. toimuksid võimalikult ilma alkoholita. Noored pakkugu
siin oma abi „tuju tõstmiseks“ mõist-
likul viisil: lauludega, mängudega,
naljadega.

10. Neile noortele mõistliku te-
gevuse ja vaba aja veetmise võima-
luste hankimine, keda ähvardab oht
alkoholi kammitsaisse sattuda.

11. Alkoholivabade mahlajookide
valmistamiseks marja- ja õunataga-
varade kogumine. Mahlaaparaate saab
Eesti Karskusliidult, hinnaga kr. 10.—

12 Vähemalt ühe vaidlusõhtu
korraldamine mõne aktuaalse küsi-
muse üle. Soovitame näiteks teemat
„Kas sõda või rahu?“, millise vaid-
luse algatamiseks leidub kirjutis „Ke-
vadikus“ nr. 6, 1939. a.

13. E. Noorsoo Karskusliidu su-
vipäevadest arvukas osavõtmine Jä-
nedal 9. ja 10. juunil s. a.

KARL JUNGGERMAN

Aegade vaheldusest

Mis on sisuliselt aeg?
Miks aeg on alati seoses sündmuste
voolamisega? Miks me ei oska tun-
netada aega nii öelda puhtal kujul?
Psühholoogid ja filosoofid on siin
mitmesugusel arvamisel. Üks asjaolu
on kõigile selge, et olevikutunne on
ajatunnetuse selgeim moment. Tajutaval
olevikul on kestvus. Kui hak-
kame mõtlema, kus on olevik,
siis tunneme, et ta on läinud. James
arvab: „Olevik on abstraktsioon. Teda
annab meile filosoofiline mõtlemine.
Olevik on osa ajast. Nagu noatera.
Olevikutunde maksimaalne kestvus on
umbes 12 sek., minimaalne kestvus
 $\frac{1}{500}$ osa sekundist.“

Ajatajumisel on kestvus ja kaks
otsa; „tunnetus algab, kestab
ja lõpeb“. Tõeliselt reaalne on vaid
see, mida tunneme, öeldes sõna: nüüd,
nüüd, nüüd, ja iga öeldud sõnaga ole-
vik — „nüüd“ — on juba minevikuks
muutunud.

Ajatunnetused on meie teadvuses
alati. Teadvuse tühjenemine on või-
matu. Kui vabaneme ühest tundest,
kohe astub teine asemele. Ka va-
helduse tundmine on sisu-
liselt aja tundmine. Niisiis:
aegade vaheldumine on
reaalses elus sündmuste
vaheldumine.

Aeg, mis täidetud huvitavate sünd-
mustega, läheb ruttu ja tundub meile
lühikesena. Aeg, mis täidetud igavate
asjadega, läheb aeglaselt ja tundub
meile pikana. „Igapäev“ on harilikult
sündmustevaene päev. „Igavus“ on
tegevuse puudus. „Aeg jäi seisma“ —
tegevus lõppes. „Igavus on pro-
test oleviku sisu vastu“,
ütleb James.

Schopenhauer hindab eriti hom-
mikutunde ja soovib aega mitte üle-
aruse magamisega raisata. „Hommik
on õige aeg igasugusele loomingle.
Hommik on päeva noorus: kõik on

lõbus, värske ja kerge... Ei pea teda hilise ülestõusmisega lühendama ega tühiste talituste või jutuajamisega raiskama, vaid seda elukvintessentsina pühaks pidama. Seevastu õhtu on päeva vanadus: õhtul oleme väsinud, jutukad ja kergemeelsed. Iga päev on väike elu. Iga ärkamine ja ülestõusmine on väike sünd, iga värske hommik on väike noorus ja iga süngimine ja magamauinumine on väike surm... Alati peame aja mõju ja sündmuste muutuvust silmas pidama...“

„...Tänane päev tuleb ainult üks kord, ja ei kunagi enam; homme on siiski teine päev, mis ka ainult üks kord tuleb... Me elame oma ilusad päevad läbi, ilma et neid märkaksime, aga kui pahad päevad tulevad, siis igatseme endisi tagasi... Tuhandeid lõbusaid meeldivaid tunde laseme tusaste nägudega nautimatult mööda, et hiljem süngel ajal neid asjata taga õhata... Seepärast peame iga talutavat olevikku, ka igapäevast, mida nüüd ükskõikselt mööda sammuda laseme või koguni kannatamatult kõrvale lükkame, alati aus hoidma, eriti tumedal tunnil sisima igatsuse esemena ette kujutama...“

Lõbusaid ja meile kasulikke asju oodates tunneme, et aeg hakkab aeglaselt voolama. Raskused, hädaohud ja kardetavad olukorrad panevad nagu aja kiiremalt voolama. Näiteks jõulupühade ootel lähevad päevad õige aeglaselt. Kuid puhkeaja lõpupoole tundub nende käik õige kiirena. Lapsepõlves ja noores eas tunduvad päevad ja tunnid palju pikemad. Väikesel lapsel jääb alati niisugust aega üle, millega ei oska midagi peale hakata. Ent lapsel pole veel kindlat tegevust ja mõtteilm on veel vaene. Mida va-

nemaks muutub inimene, seda kiiremini hakkavad päevad mööduma. Kui väikesel lapsel aega üle jääb, siis vanal inimesel sageli tuleb ajast puudus. Ent täies eas on juba kindlad tööd ja mõtteid ja kujutlusi väga palju, mis annavad ajale sisu liikuvuse ilma füüsilise tegevuseta.

Mineviku tundmine moodustab oleviku mõistmise. Kuigi olevikutunnetus on lühike moment, ometi see lühike protsess meie teadvuses on põhjuseks, et tunneme ajalisi suhteid.

Nii uuema aja uurimused näitavad, et ajatunnetamine on relatiivne. Objektiivse ja absoluutse aja olemasolu on vaieldav. On mõtlejaid, kes väidavad, et aega üldse pole. On mõtlejaid, kes väidavad, et aeg siiski on. Aga meie teame, et elu ja liikumine on kõikjal olemas ja olnud enne meid. Südmuste ja liikumiste vool tekitab meis tunde ajast. Südmused tulevad tulevikuks ja voolavad minevikku. Intuiitiivselt: ajal ei näi algust ega lõppu, nagu pole sündmuste real algust ega lõppu. Aeg voolab ja see vool on lõpmatus. Inimene aga killustab aja aastateks, päevadeks, tundideks, sekunditeks. Aastate vaheldumine — see on oluline inimlikus ühiskonnas. Kui me elame 1940. aasta algul, siis kosmiliselt tähendab see, et meie maa asub 1940. ringkäigule ümber päikese, arvates Kristuse sünnist. Lugeses aastaid loeme vaid maakera ringkäike, aga sellest tulevad aastaegade ja kliima muutused vajalike ja paratamatutena, olenemata inimesest. Ajavoolus registreerime sündmusi. Jätame vanad, lootuses leida uusi ja paremaid. Kõik mõtlejad peavad aega suurimaks väärtuseks, mis inimesel üldse on.

„Kevadik“ ilmub — 6 nr-it aastas. Tellimishind $\frac{1}{2}$ a. 75 s., $\frac{1}{2}$ a. 40 s., üksiknr. 15 s
Väljaandja: Eesti Noorsoo Karskusliit. Vastutav toimetaja prof. dr. A. K o o r t.

„Kevadiku“ toimetus: H. Mark (tegevtoimetaja), A. Laidsoo, V. Lang, A. Raska, A. J. Toom, I. Tork. Toimetuse aadress: Tartu, G.-Adolfi 18.

„Kevadiku“ toimetuse kolleegium: kunstn. Ed. Ahas, dr. A. Annist, insp. E. Jaanvärk, nõunik A. Kalamees, prof. E. Kant, prof. A. Koort, õp. A. Kuum, prof. J. Köpp, peainsp. J. Lang, dr. A. Luha, klj. J. Parijõgi, prof. E. Poom, dir. J. Port, insp. S. Pruuden, dir. F. Puksoo, prof. K. Ramul, prof. D. Rootsmäe, prof. P. Tarvel, dr. J. Tork, dir. K. Treffner, õp. R. Vokk, helilooja E. Võrk.

ENK-liidu teateid

Noorsoo XI suvipäevade kava

Pühapä. 9. juunil:

Kl. 11—12 Osavõtjate registreerimine.

Kl. 12—13 **Avaaktus :**

1. Rapsodia — J. Brahms
Klaveril Tartu Muusikakooli õpil. Mall Sarv.
2. Proloog — esitab Tallinna III Güm. õpil. Laine Vaga.
3. Avasõna — ENK esimees dr. J. Tork.
4. Kõne — dir. A. Miljan.
5. Tervitusi.
6. Koorilaul — Jäneda koolide õpilaskoor õpet. I. Pedaste juhataja.

Pildistamine.

Kl. 13—14 Tutvumine Jäneda linnuse ja koolidega.

Kl. 16—19 **Töökoosolek :**

1. Enesekasvatuse- ja elureformiliikumise eesmärkidest —
dr. A. Annist.
2. Noorte ülesandeid ja võimalusi elureformiliikumises
a) linnaühiskonnas — õpil. F. Asma (Pärnu)
b) maaühiskonnas — õpil. M. Saks (Rakvere)
3. Teater kultuuri- ja kasvatustegurina — õpet. K. Ader.

Kl. 20—22 **Tutvumisõhtu :**

1. Kellad — Heino Eller
Klaveril Tartu Muusikakooli õpil. Mall Sarv.
2. Kõne: Karskus ja esteetilised väärtused — mag. F. Olup.
3. Karjaselaul — Godard
Laulab Tallinna Kommertsikooli õpil. Inna Tago.
4. * * *
Kontrabassil Tartu Muusikakooli õpil. Paul Sarv.
5. Deklamatsioonid — õpet. Karl Ader.
6. Rahvatantse — esitab ÜENÜ Jäneda Osakond
7. Seltskondlik osa.

Kl. 22—23 Lõkettuli Jäneda linnusel.

Kõnelevad — insp. O. Parmas ja ENK pääsekr. H. Mark.

Esmasp. 10. juunil:

Kl. 10—12 **Töökoosolek :**

1. Raamat kui relv ja võitlusvahend — palutud kirjanik
J. Barbarus.
2. Abiturient ülikooli künnisel — dr. J. Tork.

Kl. 13—19 **Ühismatk Nelijärvele ja Aegviitu** — dr. A. Miljan'i juhtimisel.

Kl. 20 **Lõppõhtu :**

1. Koorilaul — Jäneda koolide õpilaskoor õpet. I. Pedaste juhataja.
2. Kõne — E. Karskusliidu pääsekr. E. Kubjas.
3. Deklamatsioonid — esitab Tall. III Güm. õpil. Laine Vaga.
4. Lõppsõna — ENK esimees dr. J. Tork.
5. Ühislaul.